

۱۳۸۲
۹۵/۱۲/۹۲

ریشه‌های تاریخی حضور سادات و علویان در افغانستان

(از نگاه تاریخی بدخشان با محوریت بلخ)

(از آغاز تا قرن ۶)

(در بردارنده سادات و علویان و فرق اسلامی)

دکتر سید علی نقی میرحسینی

ریشه های تاریخی حضور سادات و علویان در افغانستان

سید علی نقی میر حسینی

انتشارات دلیل ما

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۵

تیراژ: ۶۰۰ نسخه

لیتوگرافی: پرتو شمس

چاپ: نگارش

قیمت: ۲۲/۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۲-۰۳۴-۱

تلفن و نمابر: ۳۷۷۴۴۹۸۸ - ۳۷۷۳۳۴۱۳ (+۹۸۲۵)

دفتر مرکزی: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه ششم، واحد ۶۱۲ و ۶۱۳
(ارتباط با ما) Info@dalilema.ir | www.dalilema.ir (خرید آنلاین)

مراکز پخش

قم. خیابان معلم. مجتمع ناشران، واحد ۹ | تلفن: ۳۷۷۴۴۹۸۸ و ۳۷۷۳۳۴۱۳
قم. خیابان صفائیه. رویروی کوچه ۳۸. پلاک ۷۵۹ | تلفن: ۳۷۷۳۷۰۱۱ و ۳۷۷۳۷۰۰۱
تهران. خیابان انقلاب. خیابان فخری. نبش بن بست ری. پلاک ۶۱ | تلفن: ۶۶۴۶۴۱۴۱
مشهد. چهارراه شهداء. ضلع شمالی باغ نادری. کوچه شهید خورانی. مجتمع گنجینه کتاب. طبقه اول | تلفن: ۳۲۲۳۷۱۱۳-۵

سرشناسه

: میر حسینی، سید علی نقی. ۱۳۵۰-

عنوان و پدیدآور: ریشه های تاریخی حضور سادات و علویان در افغانستان: (از هرات

تا بدخشان با محوریت بلخ) (از آغاز تا قرن ۶) (درباردارنده

سادات همه فرق اسلامی) / تألیف سید علی نقی میر حسینی.

مشخصات نشر: تهران: دلیل ما، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۳۶۸ ص.

شابک: 978 - 600 - 442 - 034 - 1

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص: [۳۴۹]-۳۶۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: سادات (خاندان)

موضوع: Sadat family

موضوع: علویان -- افغانستان -- تاریخ

موضوع: Alids -- Afghanistan -- History

موضوع: شیعیان -- افغانستان -- تاریخ

موضوع: Shiites -- Afghanistan -- History

رده بندی کنگره: ۹۸۰ / ۷ / م / ۹۸۵ BP53

شماره رده دهبی: ۲۹۷ / ۹۸۰

شماره کتابشناسی ملی: ۴۵۹۲۶۸۴

انتشارات دلیل ما

www.dalilema.ir

مرکز نشر و پخش کتب معارف اهل بیت

۹ سال ناشر نمونه و برگزیده کشوری

با تولید بیش از ۱۰۰۰ عنوان کتاب

فهرست مطالب

۱۷	کلام نیست
۲۱	یادداشت ابی‌الله علیه‌السلام مهدی رجائی موسوی
	فصل اول: مفاهیم و کلیات/۲۵
۲۷	مفاهیم و کلیات
۲۷	۱. واژگان کلیدی
۲۷	الف) علویان
۳۰	ب) سید و سیادت
۳۲	ج) نقیب و نقابت
۳۳	د) بلخ و بهل
۳۸	۲. ضرورت پاسبانی از نسل کوثر
۴۳	۳. پاسخ به چند سؤال
۴۹	۴. علویان محور اتحاد و برابری
۵۲	۵. علویان، هجرت و سازندگی

- ۵۳ ۶. مهاجرت علویان به افغانستان
- ۵۷ ۷. دلایل مهاجرت
- ۵۷ الف) فرار از جور ظالمان
- ۵۸ ب) تکریم و استقبال از علویان
- ۶۱ ج) نقش سیاست در هجرت علویان
- ۶۲ ۸. آثار و عملکرد علویان
- ۶۲ الف) گسترش جغرافیای طبیعی و انسانی تشیع
- ۶۳ ب) ترویج و بروز حرکت‌های سیاسی و انقلابی
- ۶۳ ج) ارساء سطح علمی، فرهنگی مردم
- ۶۴ د) بالا بردن سطح فکری، اعتقادی و اخلاقی مردم
- ۶۴ ۹. گرایش مذهبی علویان
- ۶۷ ۱۰. امام علی علیه السلام سرآغاز علویان
- ۶۷ الف) بارگاه امام علی علیه السلام در مزار شریف
- ۷۱ ۱. بیان ابو حامد غرناطی
- ۷۴ ۲. سخن میرخواند
- ۷۷ ۳. کلام رجال و بزرگان علمی و فرهنگی
- ۷۹ ۴. کتاب حافظ نور محمد کهگدای
- ۸۰ ب) انتشار نسل امام علی علیه السلام در افغانستان
- فصل دوم: علویان و سادات حسنی / ۸۳

- ۸۷ یکم) از نسل حسن المثنی بن امام مجتبی
- ۸۸ ۱. از طریق عبدالله محض بن حسن المثنی
- ۸۸ یکم) اعقاب محمد نفس الزکیه
- ۹۳ دوم) اعقاب موسی الجون ب
- ۹۳ الف) از تبار ابراهیم بن موسی الجون
- ۹۴ ب) از تبار عبدالله بن موسی الجون
- ۹۵ سوم) اعقاب ادريس بن عبدالله محض
- ۹۶ ۲. از طریق ابراهیم الغمر بن حسن المثنی
- ۹۶ الف) اعقاب حسن بن ابراهیم الغمر
- ۹۷ ب) اعقاب اسماعیل الدیباج
- ۹۸ ۳. از طریق جعفر بن طاهر بن حسن المثنی
- ۹۹ دوم) از نسل زید بن امام مجتبی
- ۹۹ الف) اعقاب اسماعیل بن حسن الامیر
- ۱۰۰ ب) اعقاب قاسم بن حسن الامیر
- ۱۰۲ ۱. نسل هارون بن محمد البطحانی
- ۱۰۲ ۲. نسل عبدالرحمن الشجرى
- ۱۰۴ ۳. نسل عیسی بن محمد بطحانی
- ۱۰۵ الف) از طریق ابوتراب محمد بن عیسی
- ۱۰۸ ب) از طریق ابوتراب علی النقیب بن عیسی

فصل سوم: علویان و سادات حسینی / ۱۱۱

- ۱۱۳ علویان و سادات حسینی
- ۱۱۶ یکم) از طریق علی الاصغر بن امام زین العابدین
- ۱۱۷ الف) از نسل حسن المكفوف
- ۱۱۸ ب) از نسل عمر بن حسن الافطس
- ۱۱۹ دوم) از طریق عمر الاشرف بن امام زین العابدین
- ۲۳ خاندان سید جمال الدین حسینی افغانی
- ۱۲۴ سر) از یزید شهید بن امام زین العابدین
- ۱۲۵ قیام در دفن حضرت یحیی
- ۱۳۰ الف) ابو عبدالله جعفر الشاعر
- ۱۳۳ ب) اعقاب عربی نژاد الاشیال
- ۱۳۴ ج) اعقاب حسین ذوالدمع
- ۱۳۶ چهارم) از طریق حسین الاصغر
- ۱۳۸ ۱. از نسل علی الصالح بن حسین الامیر
- ۱۳۸ الف) از تبار «عیسی غضاره»
- ۱۴۱ ب) از تبار «عبدالله» بن علی الصالح
- ۱۴۱ ج) از تبار «موسی الحمیص»
- ۱۴۲ د) از تبار عبیدالله الثانی بن علی الصالح
- ۱۴۷ ۲. از نسل حسن الملک بن حسین الاصغر
- ۱۵۰ ۳. از نسل عبیدالله الاعرج بن حسین الاصغر

- ۱۵۱ الف) از تبار حمزه بن عبیدالله الاعرج
- ۱۵۲ ب) از تبار محمد بن عبیدالله الاعرج
- ۱۵۲ ج) از تبار علی بن عبیدالله الاعرج
- ۱۵۳ د) از تبار محمد الجوانی بن عبیدالله الاعرج
- ۱۵۳ ه) از تبار جعفر الحجه بن عبیدالله الاعرج
- ۱۵۳ بن.م) از طریق امام باقر بن امام زین العابدین
- ۱۵۳ خاندان جعفر الحجه بن عبیدالله الاعرج
- ۱۵۴ یکم، بازتاب، در منابع
- ۱۵۷ دوم) اعتقاد به جعفر الحجه
- ۱۶۴ خاندان ابوالحسن محمد بن علی
- ۱۶۷ علاء الملک کیست؟
- ۱۷۰ برادر علاء الملک ترمذی
- ۱۷۴ خاندان ابوالحسن علی بن ابیطالب حسینی بلخی
- ۱۷۹ علویان حسینی ناشناخته
- ۱۸۰ ۱. ابوالمکارم محمد بن ابی جعفر
- ۱۸۰ ۲. ابوعلی حسن بن علی و خشی بلخی
- ۱۸۱ ۳. اشرف الدین سید حسن غزنوی
- ۱۸۶ ۴. خاندان سید ناصر حسینی
- ۱۸۷ ۵. خاندان میرکلان حسینی
- ۱۸۸ مهاجران نسل امام باقر در حوزه بلخ

- ۱۹۰ الف) از نسل محمد الدیباج بن امام صادق
- ۱۹۲ ب) از تبار علی العریضی بن امام صادق
- ۱۹۴ یکم) ابو جعفر محمد کمال الدین
- ۱۹۴ دوم) قطب الدین ابوشجاع حیدر
- ۱۹۵ سادات منسوب و معروف به حسینی در بدخشان
- ۱۹۸ ۱. نسل سید میر حسن ملقب به شاه خاموش
- ۲۰۲ ۲. نسل سید علی شاه خاموشنواز
- ۲۰۵ ۳. نسل سید عمر یمگی معروف به ملک جهان شاه
- فصل چهارم: علویان و سادات موسوی / ۲۰۹
- ۲۱۱ علویان و سادات موسوی
- ۲۱۳ ۱. از طریق اسحاق الاصری بن موسی الکاظم
- ۲۱۳ الف) از نسل محمد بن اسحاق
- ۲۱۶ ب) از نسل حسین الصورانی بن اسحاق
- ۲۱۹ ج) از نسل عباس الملهوس بن اسحاق
- ۲۱۹ ۲. از طریق حمزه بن موسی الکاظم
- ۲۲۲ سادات موسوی دہست
- ۲۲۴ ۳. از طریق هارون بن موسی الکاظم
- ۲۲۵ ۴. از طریق اسماعیل بن موسی الکاظم
- ۲۲۸ ۵. از طریق احمد بن موسی الکاظم
- ۲۳۰ ۶. از طریق ابراهیم الاصفغر (ابراهیم المرتضی)

- ۲۳۱ یکم) از تبار موسی الثانی (ابی سبحة)
- ۲۳۲ الف) از اعقاب جعفر بن موسی الثانی
- ۲۳۲ ب) از اعقاب ابراهیم العسکری بن موسی الثانی
- ۲۳۸ ج) از اعقاب محمد الاعرج بن موسی الثانی
- ۲۴۱ دوم) از تبار جعفر بن ابراهیم الاصغر
- ۲۴۱ الف) از اعقاب حمزه بن جعفر بن ابراهیم الاصغر
- ۲۴۴ ب) از اعقاب موسی الاصغر الاعرج
- ۲۴۵ سوم) از تبار اسماعیل بن ابراهیم الاصغر
- ۲۴۶ ۷. از طریق امام علی بن موسی کاظم
- ۲۴۷ یکم) از نسل امام - واد
- ۲۴۹ الف) از تبار محمد اثنا عشر بن موسی المبرقع
- ۲۴۹ ب) از تبار حسن بن محمد اعرج بن احمد
- ۲۵۳ دوم) از نسل امام علی الهادی
- ۲۵۴ الف) از تبار ابو محمد الحسن العسکری
- ۲۵۵ ب) از تبار جعفر الکذاب بن امام هادی
- فصل پنجم: علویان و سادات غیر فاطمی ۲۵۶
- ۲۶۱ سادات و علویان غیر فاطمی
- ۲۶۱ ۱. از طریق عمر الاطرف بن علی
- ۲۶۲ الف) از نسل عمر بن محمد بن عمر الاطرف
- ۲۶۲ یکم) از تبار ابو احمد اسماعیل بن عمر الثانی
- ۲۶۳ دوم) از تبار ابو الحسن ابراهیم بن عمر الثانی

- ۲۶۴ ب) از نسل عبیدالله بن محمد بن عمر الاطرف
- ۲۶۶ ج) از نسل جعفر بن محمد بن عمر الاطرف
- ۲۶۶ د) از نسل عبدالله بن محمد بن عمر الاطرف
- ۲۶۹ اعقاب محمد الاکبر... بن عمر الاطرف در بلخ
- ۲۷۱ اعقاب جعفر الملک الملتانی... بن عمر الاطرف
- ۲۸۳ ۱. از طریق حضرت عباس بن امام علی
- ۲۸۳ الف) از نسل حمزة الشبیه بن حسن الاکبر
- ۲۸۴ ب) از نسل عباس ابوالفضل الشاعر الخطیب
- ۲۸۵ ج) از نسل عبیدالله الاصغر بن حسن الاکبر
- ۲۸۶ یکم) بر شجره محمد
- ۲۸۷ دوم) سید الاسلام اسامعیل
- ۲۸۸ ۳. از طریق محمد بن حنفیه بن امام علی
- ۲۹۰ الف) از نسل ابراهیم بن عبدالله ثانی
- ۲۹۰ ب) از نسل اسحاق بن عبدالله ثانی
- فصل ششم: سادات و هاشمیان غیر علوی ۲۹۱
- ۲۹۳ سادات و هاشمیان غیر علوی
- ۲۹۳ ۱. هاشمیان و سادات طیار
- ۲۹۵ اعقاب علی زینبی در سمرقند
- ۲۹۵ الف) از نسل اسحاق الاشرف بن علی الزینبی
- ۲۹۶ ب) از نسل محمد بن علی الزینبی
- ۲۹۶ اعقاب اسحاق العریضی در بلخ

- ۲۹۶ الف) از نسل عبدالله بن قاسم الامیر
- ۲۹۸ ب) از نسل جعفر بن قاسم الامیر
- ۳۰۰ ۲. هاشمیان و سادات عباسی
- ۳۰۱ ۳. هاشمیان و سادات عقیلی
- ۳۰۲ ۴. هاشمیان متفرقه

فصل هفتم: فرجام مهاجران هاشمی و علوی/ ۳۰۵

- ۳۰۷ فرجام سادات و مهاجران هاشمی و علوی
- ۳۰۷ ۱. رحلت پیامبر طبیعی
- ۳۰۹ ۲. مهاجرت
- ۳۱۷ ۳. گرفتارنسل دلی
- ۳۲۳ ۴. هضم و تغییر گرایش

الف) محور اول: فراموشی نسل و حفظ گرایش

- ۳۲۴ ب) محور دوم: حفظ نسل و تغییر گرایش
- ۳۲۶ ۵. پیوند با نسل دوم
- ۳۲۷ معرفی دواثر خطی مرتبط
- ۳۳۵ جمع بندی

فصل هشتم: این کتاب در یک نگاه/ ۳۳۷

- ۳۳۹ مشجرات
- ۳۳۹ اشاره
- ۳۵۳ کتاب نامه

کلام نخست

نوشتاری که اکنون در اختیار شماست؛ تحقیقی پیرامون مهاجرت تاریخی علویان و سادات، در نخستین سده‌های اسلامی، به خراسان بزرگ، به ویژه کشور اسلامی افغانستان است؛ که با عنوان «ریشه‌های تاریخی - حضور سادات و علویان در افغانستان»، سامان یافته است. همانطوری که این نوشتار مشاهده می‌کنید؛ سادات و علویان بسیاری به افغانستان، به ویژه حوزه بلخ مهاجرت کرده‌اند که جزئیات آن به صورت پراکنده در منابع تاریخی و انساب، انعکاس یافته است؛ ولی تا آنجایی که صاحب این دم تکاپو کرده، تا اکنون در این موضوع، و در این محدوده زمانی و مکانی اثر تاریخی، مستقل و درخور موضوع، پدید نیامده است. بنابراین، ضرورت این تحقیق، با تمام نقایص و معایبی که دارد - کاملاً روشن و مشهود است. نگارنده در پاسخ به این نیاز علمی جامعه، نوشتارش را سامان داده است. حال، حقدور توانسته این نیاز را رفع کند، قضاوت با شما است.

اما چند نکته در مورد این نوشتار:

۱. نویسنده در این اثر، در جستجوی ریشه‌ها و ورگه‌های نخستین علویان در افغانستان و حوزه بلخ است. وی با استخراج نخستین ریشه‌های علویان مهاجر از متون تاریخی، پژوهش خود را سامان داده است. بدون تردید، یکی از مهم‌ترین نکات برجسته این تحقیق، اتصال

و مرتبط ساختن مستند علویان مهاجر، به تنه درخت تنومند هاشمیان و علویان نخستین است. از باب نمونه، می‌دانیم که حکیم ناصر خسرو بلخی، از شخصیت‌های برجسته علویان ساکن قبادیان بلخ بود. اما اینکه وی از کدام شاخه و فروعات علویان بود، چندان روشن نبود. نسب او و ده‌ها شخصیت علوی دیگر، در این تحقیق ریشه‌یابی شده و به صورت مستند، به شجره اصلی، که همان امامان معصوم علیهم‌السلام باشند، متصل داده شده است.

۲. ریشه‌ها در ضمن تحقیقات خود، با حفظ تناسب و شرایط، به علویان شهرها و مناطق اطراف، از جمله هرات و بست و غزنین و کابل، مرو و سمرقند و بخارا و منتهی مولتان و هند و کشمیر و... در صورت نیاز و ضروری، در متن با ارجاع به اشاراتی کرده و نوشتارش را در هشت فصل تدوین نموده است.

۳. از آنجایی که خواننده این اثر بیشتر افغانستانی‌ها هستند، مطالب کتاب بویژه فصل اول آن، ناظر به مسائل سیاسی، فرهنگی و اجتماعی این کشور، و در یک کلام، نیازها و باید و نبایدهای آن نگاشته شده است. بنابراین، تحلیل‌ها، برداشت‌ها، پاسخ‌ها و ارائه نظرها و... همه مربوط به جامعه کنونی افغانستان است و نباید آن را با جوامع دیگر که از وضعیت سیاسی، فرهنگی و اجتماعی بهتری برخوردارند، خلط کرد.

۴. نویسنده چه‌بسا در تحقیق و تدوین اثر، دچار خطاها و نارسایی‌هایی غیر عمد شده باشد که از همه شما خوبان طلب عفو و

اغماض و بردباری دارد. چه این که:

من معترفم که کار من جمله خطاست

معذورم از آنکه بر بشر سهو رواست

ای منصف اگر توانی در اصلاح بکوش

در عیب نظر مکن که بی عیب خداست

و البته فراموش نکنیم که طبیعت کارهایی از این دست، بی عیب و نقص نخواهد بود و با تمام دقت و حساسیت های لازم، از خطاهای جزئی و غیر عمد، دور نخواهد بود. حال، شما که با عفو و بردباری، این عیوب و نارسایی ها را تحمل می کنید، بدانید که شایسته سپاس و درودید.

۵. در پایان از همه کسانی که در امر حل و فصل مختلف اثر، حقیر را مدد رساندند، تقدیر و تشکر می نمایم. ان شاء الله که همه تلاش هایمان، مرضی خداوند باشد و عامل توجه و نگاه مهیا گیر سلسله دار شرافت و سیادت، شافی محتاجان و تشنگان قیامت، امیر المؤمنین علی (علیه السلام) و فرزندان پاک و طاهرینش صلوات الله علیهم اجمعین!

به ذره گر نظر لطف، بوتراب کند به آسمان رود و کار آفتاب نهند

اللَّهُمَّ وَفَّقْنَا لِمَا نَحِبُّ وَتَرْضَى

دکتر سید علی نقی میرحسینی

تابستان ۱۳۹۵